

Spørgsmålet om Vikingskibshallens redning er ikke økonomisk men politisk

af Søren Vadstrup

lektor i Bygningsrestaurering på Kunstakademiets Arkitektskole.

31.10.2019

Den udbredte opfattelse af, at Vikingskibshallen i Roskilde er meget dårligt bygget og at bygningen er i meget dårlig stand, er forkert. Det viser 4 uafhængige ingeniør-rapporter, hvor den ene af samme grund blev fortroligstempet af Kulturministeriet. Derfor kan Vikingskibshallen sættes i stand, så den både kan modstå kommende storme og vandstandsstigninger - og samtidigt sikre vikingskibene på en tryk og sikker måde de næste 50 år.

Et banebrydende museum i 1969.

Da arkitekt og professor Erik Christian Sørensen i 1966 vandt og i 1969 byggede en udstillingshal i Roskilde til de fem Skuldelev-skibe, introducerede han noget fuldstændigt nyt i dansk og international museumsarkitektur. Før dette tidspunkt var alle museer, med få undtagelser, opført som 'lukkede' bygninger med lukkede rum, kun forsynet med ovenlys, så intet udefra kunne forstyrre oplevelsen af museets genstande, de være sig arkæologiske, historiske eller kunst.

Men Vikingskibshallens arkitekt Erik Christian Sørensen, lagde stor vægt på at binde selve udstillingen af de fem vikingskibe, sammen med landskabet og Roskilde Fjord, hvor skibene selv sejlede rundt for 1000 år siden. Det er gjort via et stort vinduesparti, der indrammer fjorden med skibene i forgrunden. Det mest bemærkelsesværdige ved bygningens arkitektoniske design er derudover, at den meget kraftige og klare konstruktion af 'utildækket' beton, bevidst spiller sammen med skibsfundenes spinkle og svungne former i træ.

Europæisk kulturarv.

For at understrege ligheden med træ, lod arkitekten aftrykke af de brædder, der var brugt til at bygge de forme op af, som betonen er støbt i, stå synlige. I Frankrig, hvor arkitekten Le Corbusier også brugte denne teknik, blev det kaldt 'béton brut', der kan oversættes til 'naturlig beton' (ligesom i 'Champagne brut'). Det blev hurtigt, af ikke-franskkyndige, 'oversat' til *brût-alisme*. Men i dansk arkitektur er de fleste 'brutalistiske' betonbygninger, modsat andre steder, uhyre enkle og tydeligt aflæselige i deres konstruktion, og de opleves derfor som meget lette og elegante. Ikke mindst Vikingskibshallen i Roskilde.

I september 2019 udpegede en gruppe internationale eksperter i modernismens europæisk arkitektur, med EU i ryggen, Vikingskibshallen, som én af de 100 mest markante europæiske betonbygninger i det 20. århundrede, 'the 100 of the 20th' – og de kom selv til Roskilde, bl.a. helt fra USA, for at overrække prisen.

Bygningens fem alvorlige problemer – er der nu en løsning på.

Vikingskibshallen har imidlertid fem alvorlige problemer, fastslår Vikingskibshallens bestyrelse, der derfor ønsker at rive bygningen ned og bygge et helt nyt museum, der bedre er i stand til at sikre vikingskibene:

1. Vikingskibshallens meget ringe tekniske tilstand i dag - og bygningsmæssige kvalitet fra starten.
2. Der gør den dyr at vedligeholde
3. Fordi den har en yderst udsat beliggenhed, lige ud til vandet.
4. Forværret af de forventede hyppigere hændelser med ekstremt vejr
5. Forværret af den forventede stigende vandstand i Roskilde fjord på 30 cm over de næste 50 år, som følge af klimaforandringerne.

Alle fem punkter er yderst relevante og meget alvorlige, men siden august 2018 er der dels kommet nye fakta frem om Vikingskibshallens tilstand og muligheder for istandsættelse, dels har Regeringen, og snart hele Folketinget, vedtaget en uhyre ambitiøs klimaplan, der skal reducere udledningen af CO₂ i Danmark med 70% i 2030. Ikke at denne klimaplan vil 'redde' klimasituationen for hele kloden, der er jo som bekendt også en Verden uden for Danmark.

Men den *danske* klimaplan frem til 2030 betyder vel, at både Staten, kommunerne og de stats- og kommunalt støttede institutioner *i Danmark*, som f.eks. Vikingskibsmuseet, samt de store danske fonde, *ikke bør handle i direkte modstrid* med denne. Det offentlige bør i sagens natur gå forrest.

Ellers vil industrien, landbruget, boligforeningerne og de private husejere – samt vi almindelige forbrugere - **også** bare være helt ligeglade? Og så opnår vi her i landet ikke den ønskede CO2-reduktion i 2030.

Men som nævnt dokumenterer 4 uafhængige ingeniørrapporter i 2016 og 2018 entydigt, at den nuværende bygning **ikke** er dårligt bygget eller i specielt dårlig stand – bort set fra nordfacaden ud mod fjorden, der naturligvis er meget udsat for vejr og vind – og derfor kræver løbende vedligeholdelse. Men det er helt klart muligt, hvad der også fremgår af Kulturministeriets egen redegørelse i forbindelse med Vikingeskibshallens affredning fra den 30. august 2018, at reparere de skadede dele på nordsiden mm. – ligesom man reparerer et klassisk bindingsværkshus, eller andre træhuse, ved at udskifte og forstærke de forvitrede dele.

Faktisk blev museet allerede i 2010 rådet af Teknologisk Institut, til at udføre nogle yderst påtrængende vedligeholdelsesarbejder på bl.a. nordsiden, *indenfor 10 år*. Dette, konstaterer Ministeriet selv i sit brev, *er ikke sket*, hvad der helt klart har forværret bygningens tilstand. Museet har gentagne gange brugt denne rapport til at hævde, at bygningen kun har 10 års levetid tilbage!

Det konstateres også, efter meget grundige undersøgelser af Teknologisk Institut, at bygningens fundamenter er fuldstændigt stabile. Dette var åbenbart for stærk kost for tilhængerne af nedrivningen, så Rapporten fra TI blev kun sendt frem i fortrolighed til disse (VLAK+O-kulturordførerne), og ikke til oppositionens medlemmer af Kulturudvalget – viser en aktindsigt i Kulturministeriet. En fremgangsmåde, man som borger i et demokrati, må undre sig såre over.

I forhold til den forventede højvandsstigning i Roskilde fjord, har ingeniørerne også en løsning på dette problem. I forbindelse med fornyelsen af nordfacaden foreslås det at hæve sokkelhøjden med 50 cm. Så hvis vandstanden i Roskilde fjord i løbet af de næste 50 år vil stige med 30 cm, vil der være 2,10 meter op til bygningens sokkel ud mod vandet.

Men rent faktisk finder der en markant landhævning sted i den nord- og østlige del af Danmark siden den sidste istid, hvorunder Roskilde 'hæver sig' 0,12 cm om året. På 10 år er det 1,2 cm og på 50 år 6 cm. Så i de 50 år, hvor Vikingeskibshallen har ligget på sin plads ved bredden af Roskilde fjord, har den reelle vandstandsstigning i forhold til bygningen været på siger og skriver 1 (en) cm. Alligevel hævdes det hele tiden, at 'vandet stiger og stiger', hvad det også gør, men foreløbigt dog ikke mere end at landhævningen har fulgt med.

Bevilling fra Staten på 150 mio. kr. 'til at sikre vikingeskibene for eftertiden'.

Men hvad koster denne nødvendige sikring: Slots- og Kulturstyrelsen vurderer, at en renovering vil koste 25 millioner kroner (kun nordsiden). Ingeniørfirmaet NIRAS anslår, at det vil koste 55-65 millioner kroner for hele bygningen, samt 30 millioner kroner til løbende vedligeholdelse over de kommende 50 år. Museet selv anslår, at det vil koste op imod 96-123 millioner kroner.

Ifølge museets direktør, Tinna Damgård-Sørensen, har det hidtil været svært for museet at rejse midler til denne renovering fra stat, kommune og fonde. Men det problem er væk nu. Staten har siden 'affredningen' i august 2018 afsat 150 millioner kroner på Finansloven, til at '*sikre vikingeskibene på Vikingeskibsmuseet i Roskilde for eftertiden*', og Roskilde Kommune har givet forhåndstilsagn om 25 millioner kroner til at 'udvikle vikingeskibsmuseet'. Så selv hvis udgifterne til en renovering løber op i 96-123 millioner kroner, som museet anslår, vil der være råd til både at sikre Vikingeskibshallen og udbygge denne med f.eks. nye formidlingsfaciliteter, handicapsikring m.v.

Spørgsmålet er derfor ikke økonomisk, men politisk. Ønsker man at bruge de bevilgede penge på Finansloven til at bevare et stykke dansk og europæisk kulturarv, eller ønsker man at nedrive den eksisterende bygning og bygge en ny?

Nedrivning og nybyggeri belaster miljøet, CO2 og klimaet – frem for bevaring.

En nedrivning af Vikingeskibshallen og opførelsen af en, formodentlig lige så stor eller større, ny museumsbygning, vil imidlertid medføre fem alvorlige problemer:

1. En kolossal vanskelig, tidskrævende og uhyre *kostbar* flytning af de meget værdifulde og yderst skrøbelige fem vikingeskibsfund.
2. Et langt *højere budget* end de afsatte 150 mio. kr. – med kommunens penge: 175 mio. kr. Snarere over det dobbelte - nærmere 500 mio. kr.
3. En helt utrolig, og især i disse tider, kolossal *belastning af miljøet* og udledning af unødigt CO2.
4. På denne baggrund må man forvente, at de store danske Fonde, der skulle støtte et projekt til en ny museumsbygning, vil være noget tilbageholdende.

5. Alle beregninger siger, at helt nye udstillingsbygninger *ikke* er billigere at vedligeholde, eller varme op, end eksempelvis Vikingskibshallen i Roskilde – i en genoprettet, forstærket og energimæssigt forbedret tilstand. Snarere tvært imod.

Hvis den nuværende bygning bevares og istandsættes som foreslået, er det meget enkelt at bygge nogle klimastyrede 'huse' rundt om skibene, *hvor de står nu*. Dette vil uden sammenligning være langt billigere og langt mere sikkert, end to gange flytning af de meget skrøbelige skibe.

Lige så indlysende vil en nedrivning af en så kæmpe stor betonbygning – og opførelsen af en ny - belaste miljøet med tonsvis af **CO₂** (nedrivning og knusning, produktion af nyt beton, glas, stål, transport mm.), tonsvis af **affald** samt forbrug af tonsvis af Jordens begrænsede **naturressourcer** som kalk, ler, sand, jern, aluminium, træ (fra store træer) og råolie. Det siger sig selv, at en istandsættelse af den nuværende bygning ikke vil belaste miljøet og CO₂ balancen i nær samme grad.

Genopretningsprojektet for Vikingskibshallen vil også omfatte en kraftig efterisolering af tag og gavle, samt forsyning af bygninger med solenergi fra et skjult solcelleanlæg på det store tag.

Så Vikingskibshallen - og dens nuværende smukke samspil med de fem Skuldelevskibe og Roskilde Fjord - kan reddes og bevares, og dette kan kombineres med en kvalificeret *udbygning, udvikling*, der respekterer bygningens status som dansk og europæisk kulturarv. Og det til en pris langt under det halve af, hvad nedrivningen m.m. og en ny museumsbygning koster. Og uden at belaste miljøet og CO₂-balance nær så meget.

Jeg nævner ikke Verdensarv, men med den fornemme europæiske udpegning, i liga med f.eks. de vigtigste af Le Corbusiers værker, burde denne mulighed ikke være uden for rækkevidde. Den arkitektoniske sammensmeltning af bygningen, de fem vikingskibe samt landskabet og Roskilde Fjord nævnes specielt i udpegningen som europæisk kulturarv.

Og så vil diverse vedligeholdelsesudgifter m.v. hurtigt være tjent ind gennem et erfaringsmæssigt markant stigende besøgstal.